

Izvajanje začasnih in občasnih del dijakov in študentov po uveljavitvi ZUJF-C

Odgovori na nekatere dileme

V prispevku bo v prvem delu na kratko povzeta ureditev opravljanja začasnih in občasnih del dijakov in študentov (t. i. študentskega dela) s poudarkom na spremembah, ki jih prinaša Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ (Uradni list RS, št. 95/14; v nadaljnjem besedilu: ZUJF-C). V nadaljevanju bomo poskušali odgovoriti na nekatere dileme, ki so se v zvezi z izvajanjem začasnih in občasnih del dijakov in študentov izkristalizirale po uveljavitvi ZUJF-C. Odgovori temeljijo na stališčih pristojnih ministrstev – Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ) in Ministrstva za finance oziroma Finančne uprave Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: FURS).

Sneža Mihailova Brojan

V prispevku bo v prvem delu na kratko povzeta ureditev opravljanja začasnih in občasnih del dijakov in študentov (t. i. študentskega dela) s poudarkom na spremembah, ki jih prinaša Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ (Uradni list RS, št. 95/14;

pridobivanje delovnih izkušenj, stik s trgom dela in možnost dodatnega zaslužka, delodajalcem pa v določeni meri zagotavljajo fleksibilno delovno silo za pokrivanje izrednih kadrovskega potreb. Kljub navedenim pozitivnim učinkom so strokovnjaki v zadnjih letih pričeli opozarjati na

Opravljanje začasnih in občasnih del dijakov in študentov je bilo treba prilagoditi na način, ki bo študentom zagotavljal višjo stopnjo socialne in ekonomske varnosti, na trgu dela pa ne bo povzročal anomalij, ki smo jim bili priča pred zadevnimi spremembami.

v nadaljnjem besedilu: ZUJF-C). V nadaljevanju bomo poskušali odgovoriti na nekatere dileme, ki so se v zvezi z izvajanjem začasnih in občasnih del dijakov in študentov izkristalizirale po uveljavitvi ZUJF-C. Odgovori temeljijo na stališčih pristojnih ministrstev – Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ) in Ministrstva za finance oziroma Finančne uprave Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: FURS).

UREDITEV ZAČASNIH IN OBČASNIH DEL DIJAKOV IN ŠTUDENTOV PO NOVEM¹

1. februarja 2015 je začel veljati ZUJF-C, ki na področju začasnih in občasnih del dijakov in študentov uveljavlja nov sistem. Pri tem je zakonodajalec izhajal iz ugotovitev, da začasna in občasna dela dijakov in študentov mladim omogočajo

dve ključni pomanjkljivosti ureditve, in sicer na pomanjkljivo socialno in ekonomsko varnost dijakov in študentov, ki tovrstno delo opravljajo, ter segmentacijo na trgu dela, ki se je pojavila kot posledica zlorabe te vrste dela s strani delodajalcev zaradi nižjih stroškov dela. Na pomanjkljivo ureditev področja oziroma anomalije, ki se na podlagi tega pojavljajo, je Slovenija večkrat opozorila tudi Evropska komisija. Opravljanje začasnih in občasnih del dijakov in študentov je bilo tako treba prilagoditi na način, ki bo študentom zagotavljal višjo stopnjo socialne in ekonomske varnosti, na trgu dela pa ne bo povzročal anomalij, ki smo jim bili priča pred zadevnimi spremembami.²

Bistveni novosti, ki ju prinaša ZUJF-C, sta vključitev v sisteme socialnih zavarovanj in določitev minimalne urne postavke za opravljeno delo v višini 4,5 evra bruto (3,8 evra neto)

¹Osnovne informacije o novi ureditvi začasnih in občasnih del dijakov in študentov so dostopne na spletni strani MDDSZ: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/delovna_razmerja/zacasno_in_obcasno_delo_dijakov_in_studentov_po_1_2_2015/.

²Povzeto po Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ, prva obravnava, EVA 2014-1611-0089, 27. 11. 2014.

Vključitev v sisteme zdravstvenih zavarovanj in ...

... določitev minimalne urne postavke ...

... sta bistveni novosti, ki ju prinaša ZUJF-C.

po vzoru minimalne plače. Od zneska na napotnici se tako po novem plačujejo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zavarovanca v višini 15,5 %, na znesek na napotnici pa se plačajo prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje delojemalca v višini 8,85 %, prispevek za zdravstveno zavarovanje v višini 6,36 % in prispevek za zavarovanje za poškodbe pri delu in poklicne bolezni v višini 0,53 %.³ Vse prispevke obračuna in odvede organizacija oziroma delodajalec, ki posreduje začasna in občasna dela (t. i. študentski servis; v nadaljnjem besedilu: organizacija).

Višina koncesijske dajatve od prejemkov, izplačanih za začasna in občasna dela dijakov in študentov, se v primerjavi s prej veljavno ureditvijo znižuje s 23,00 % najprej na 16,00 % v letu 2015, v letu 2016 pa na 9,59 %. Sredstva iz koncesijske dajatve se še

naprej namenjajo za štipendije (8,41 o. t., od 1. januarja 2016 pa 2,0 o. t.), delovanje Študentske organizacije Slovenije (3,795 o. t.) in stroške organizacij za posredovanje (3,795 o. t.).

ZUJF-C ne posega v Zakon o dodatni koncesijski dajatvi od prejemkov, izplačanih za občasna in začasna dela dijakov in študentov (Uradni list RS, št. 24/07 – uradno prečiščeno besedilo), na podlagi katerega se ohranja 2-odstotna dodatna koncesijska dajatev. Prav tako se z ZUJF-C niso spremenili osnovni mehanizmi opravljanja začasnih in obasnih del dijakov in študentov. Tovrstna dela se še naprej izvajajo s posredovanjem organizacij na podlagi napotnice. V veljavi tako ostaja Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 107/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 59/07 – ZŠtip, 51/10 – odl. US in 80/10 – ZUTD, 40/12 –

ZUJF in 95/14 – ZUJF-C; v nadaljnjem besedilu: ZZZPB⁴), področje pa še naprej ureja tudi Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 139/06 in 80/10 - ZUTD; v nadaljnjem besedilu: pravilnik⁵).

Delodajalci morajo ob uporabi začasnih in obasnih del dijakov in študentov spoštovati varstvene določbe Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13 in 78/13 - popr.; v nadaljnjem besedilu: ZDR-1) o prepovedi diskriminacije, enaki obravnavi glede na spol, omejitve, povezane z delovnim časom, ter zakonsko določene odmore in počitke, določbe o posebnem varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, ter o odškodninski odgovornosti. V zvezi z izvajanjem tovrstnih del je treba spoštovati tudi določbe Zakona o zdravju in varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 43/11).

15,5 % od zneska na napotnici se po novem plačujejo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zavarovanca.

Na znesek na napotnici se plačajo:

8,85 % od zneska: prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje delojemalca,

6,36 %: prispevek za zdravstveno zavarovanje ...

... in **0,53 %**: prispevek za zavarovanje za poškodbe pri delu in poklicne bolezni.

³Posledično se ukinja pavšalni prispevek za zavarovanje za poškodbe pri delu, ki je na podlagi Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1 in 95/14 – ZUJF-C) določen v znesku 0,30 % povprečne bruto plače za mesec oktober predhodnega koledarskega leta in je tako za leto 2014 znašal 4,58 evra na mesec. Zaradi uvedbe prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje se ukinja tudi letni pavšalni prispevek za zavarovanje za primer smrti in invalidnosti, ki je bil s Sklepom o določitvi prispevkov za posebne primere zavarovanja (Uradni list RS, št. 25/13, 20/14, 95/14 – ZUJF-C in 21/15) na podlagi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B in 95/14 – ZUJF-C) za obdobje od 1. aprila 2013 do 31. marca 2014 določen v višini 9,64 evra, od 1. aprila 2014 pa v višini 9,54 evra.

⁴Izjema je razveljavitev drugega stavka tretjega odstavka 6.b člena, ki je postal brezpredmeten.

⁵V skladu s prehodno ureditvijo Zakona o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/10, 40/12 – ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13 in 32/14 – ZPDZC-1) se uporabljajo določbe ZZZPB in pravilnika, ki se nanašajo na posredovanje začasnih in obasnih del dijakom in študentom.

Odgovori na nekatere dileme v zvezi z izvajanjem začasnih in občasnih del dijakov in študentov:

1 Kdaj se začnejo obračunavati in plačevati prispevki za socialno varnost in za katero delo velja minimalna urna postavka po ZUJF-C?

Organizacija mora od vseh prejemkov, ki jih bo dijakom oziroma študentom izplačala po 1. februarju 2015, obračunati prispevke za socialno varnost po novem, ne glede na to, v katerem obdobju je bilo delo opravljeno in ne glede na to, v katerem obdobju je bil znesek fakturiran delodajalcu.⁶ Minimalna urna postavka velja za vsa dela, opravljena po 1. februarju 2015.

⁶Izpostavljenih je bilo več vprašanj v zvezi z davčno obravnavo dohodkov, izplačanih za opravljena začasna in občasna dela dijakov in študentov (akontacija dohodnine, obračun DDV), in obravnavo z vidika prispevkov za socialno varnost, vendar pojasnila v zvezi s tem presejajo okvir tega prispevka. Podrobne informacije so dostopne na spletni strani FURS: [ophttp://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Dohodnina/Dohodek_iz_zaposlitve/Opis/Podrobnejši_opis_Studentsko_delo.pdf](http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Dohodnina/Dohodek_iz_zaposlitve/Opis/Podrobnejši_opis_Studentsko_delo.pdf).

⁷V skladu s 4. členom ZDR-1 so elementi delovnega razmerja: prostovoljna vključitev v organiziran delovni proces delodajalca, nepretrgano delo, delo za plačilo, opravljanje dela po navodilih in pod nadzorom delodajalca.

⁸Drugi odstavek 13. člena ZDR-1.

⁹Inšpektor za delo zaradi kršitve 13. člena ZDR-1 izreče globo na podlagi 217. člena ZDR-1.

¹⁰O izpostavljeni problematiki je Vrhovno sodišče odločalo v sodbi VIII Ips 82/2013 z dne 14.10.2013, ki je v celoti dostopna na spletni strani: http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/iskalnik_po_bazah/.

¹¹Opravljanje začasnih in občasnih del dijakov in študentov v drugih državah Evropske unije in tretjih državah je praviloma urejeno na drugačen način kot v Republiki Sloveniji (npr. kot pogodba o zaposlitvi, delo agencijskih delavcev, ...).

¹²ZDR-1 ta položaj ureja v poglavju Opravljanje dela v tujini in položaj delavcev, napotenih na delo v Republiko Slovenijo (208. do 210. člen ZDR-1).

2 V kakšnem obsegu so dovoljena začasna in občasna dela dijakov in študentov?

Ureditev začasnih in občasnih del dijakov in študentov ne določa posebnih omejitev v zvezi z obsegom opravljanja teh vrst del, poudarja pa se njihova začasna in občasna narava, torej gre za dela, ki se opravljajo določen krajši čas ali občasno. Začasnost oziroma občasnost dela je bistveni razlikovalni znak v razmerju do dela, ki ga pri delodajalcu na podlagi pogodb o zaposlitvi opravljajo delavci v delovnem razmerju. V primeru obstoja elementov delovnega razmerja⁷ splošna delovna zakonodaja prepoveduje opravljanje dela na podlagi pogodb civilnega prava, razen če tako določa zakon⁸. Kršenje te prepovedi je sankcionirano kot prekršek⁹. Katera sta tisti moment oziroma način in dolžina obdobja opravljanja dela, ko element začasnosti oziroma občasnosti ni več podan ter za zakonito opravljanje dela napotnica ni zakonita podlaga, ampak je treba skleniti pogodbo o zaposlitvi, je treba ugotovljati v vsakem konkretnem primeru posebej, pri čemer je treba v skladu z že uveljavljeno sodno prakso obseg dela, ki ga dijak ali študent opravi, primerjati tudi z obsegom dela, ki ga pri delodajalcu opravljajo delavci v delovnem razmerju. Prav tako je treba utemeljenost opravljanja dela na podlagi napotnice presojeti z vidika dejavnosti, ki se opravlja, in celotnega delovnega procesa pri delodajalcu¹⁰.

3 Ali je možno dijaka oziroma študenta na podlagi napotnice napotiti na opravljanje dela v tujino?

Ne ZZZPB in ne pravilnik ne predvidevata opravljanja dela dijakov in študentov na podlagi napotnice v tujini, v ureditev v tem pogledu pa ne posega niti ZUJF-C. V primeru opravljanja dela dijakov in študentov v tujini je tako potrebno v celoti spoštovati predpise države, v kateri se bo delo opravljalo, in kot podlago za opravljanje dela dijakov in študentov uporabiti pravno obliko, ki jo določa zakonodaja zadevne države¹¹. Na delo v tujino je v skladu z delovno zakonodajo lahko napoten delavec, ki ima z delodajalcem sklenjeno pogodbo o zaposlitvi in le, če pogodba o zaposlitvi to predvideva. Poleg tega morajo biti na strani delavca in delodajalca jasno vnaprej predvidene pravice oziroma obveznosti, ki izhajajo iz pogodbenega razmerja, ter način zagotavljanja le-teh. Gre torej za poseben delovno-pravni položaj delavca¹¹, ki temelji na zahtevah iz Direktive 96/71/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 1996 o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev. Napotnica, na podlagi katere se opravljajo začasna in občasna dela dijakov in študentov, ne predstavlja zakonite podlage za napotitev dijaka oziroma študenta na delo v tujino, kar je tudi stališče MDDSZ. [60](#)